

silinden sonra Şeyhülislâm Yahyâ Efen- di'den mülâzim oldu. Süleymaniye mü- derrisliğine kadar yükseldikten sonra 1663'te Mekke kadısı oldu ve aynı yılın sonunda vefat etti.

Çivizâdeler'in biri Eyüp Sultan Camii civarı, diğeri de Sultan Selim semtinde Bitlice Mescidi hazîresi olmak üzere baş- lıca iki yerde medfun oldukları bilinmek- tedir. XVIII. yüzyıldan itibaren ailenin adını devam ettiren tanınmış simaların artık çıkmadığı görülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Mecdî, *Şekâik Tercümesi*, s. 446; Atâi, *Zeyl-i Şekâik*, s. 44, 292, 317, 725, 757; Şeyhî, *Ve- kâyiü'l-fuzalâ*, I, 195-196; II, 600-602; Müs- takimzâde, *Tuhfe*, s. 132, 538; Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 77; *Sicill-i Osmânî*, III, 407; IV, 313; Şerafettin Tuncay, *Çivizâde Aile- si* (lisans tezi, 1950), İÜ Ktp., nr. 1872; M. Ca- vid Baysun, "Çivi-zâde", *İA*, III, 438; V. L. Mé- nage, "Çivizâde", *EI²* (İng.), II, 56.

MEHMET İPŞİRLİ

ÇOBAN ÇEŞMESİ KÖPRÜSÜ

İstanbul surlarının dışında
eski Rumeli
kervan yolu üstünde köprü.

Topkapı dışında, yeni oto yolunun ken- narında Çoban Çeşmesi Orman Fidanlı- ğı yakınında Yeşilköy Havaalanı'na dö- nen yolun solunda bulunmaktadır. Altın- dan Aya Mama deresinin geçtiği bu köp- rüyü yaptıranla yapıldığı tarih bilinme- mektedir. Yakınında bulunan ve sürüle- rin sulanması için vakfedilen bir çeşme- den dolayı bu adı almıştır. Yakın tarih- lerde yapılan yeni yol düzenlemeleri se- bebiyle köprü güzergâh dışında bırakıl- mış, etrafı düzenlenerek tamir edildik- ten sonra küçük bir mesire yeri haline gelmiştir.

Çoban Çeşmesi ve Köprüsü - Yenibosna / İstanbul

Muntazam bir işçilikle tamamen kes- me taştan yaptırılan Çoban Çeşmesi Köp- rüsü altı gözlü olup Cevdet Çulpan tara- fından verilen ölçülere göre uzunluğu 38,85 m., genişliği 4,25 metredir. Büyük kemeri ise yaklaşık 3,5 m. kadar bir açık- lığa sahiptir. Kenarlara doğru gözler bi- raz daha ufaktır. Tablîyesinin iki yanın- da kesme taştan yontulmuş korkuluklar ve iki başta klasik köprülerde daima bulunan babaları vardır. Köprü'nün kemerleri genellikle klasik devir eserlerin- de olduğu gibi sivri olmayıp yarım yu- varlaktır.

BİBLİYOGRAFYA :

Cevdet Çulpan, *Türk Taş Köprüleri*, Ankara 1975, s. 196, lv. CXLII, rs. 122/3.

SEMAVİ EYİCE

ÇOBAN KÖPRÜSÜ

Doğu Anadolu'da
XIII. yüzyıl sonu
veya XIV. yüzyıl başında
yapılmış köprü.

Halk arasında Çobandede Köprüsü ola- rak da anılan yapı, Erzurum'un Pasinler kazası yakınında Bingöl çayı ile Hasan- kale çayının birleştiği yerde Aras nehri üzerindedir. Erzurum'dan Muş, Erciş, Van yönlerine giden yollar bu köprü üzerin- den geçer. Köprü'nün batı yüzündeki çok harap ve okunaksız durumda olan tamir kitâbesinden sıhhatli bir bilgi elde etmek mümkün değildir. Ancak bu metnin ilk satırında "Çoban" adı ve dördüncü son satırında da yazıyla 1140 (1727-28) ta- rihi teşhis edilmiştir. Fakat bu teşhisin doğruluğundan tamamen emin oluna- mamaktadır.

Bilindiği kadarıyla köprü hakkında ilk defa etraflı bir inceleme yapan öğret-

men Abdürrahim Şerif Beygu'nun nak- lettiği bir mahallî söylentiye göre daha batıda olan bir başka köprü'nün selden yıkılması üzerine, İlhanlı Hükümdarı Ga- zan Han'ın veziri olan Emîr Çoban Sel- duz 697'de (1297-98) bu köprüyü iki bu- çuk yılda yaptırmış ve Yağan, Işkı, Has- nîkâr, Köprü köylerini bu hayratına vak- fetmiştir. Ayrıca aynı hükümdarın bey- lerbeyi olan Emîr Çoban Noyan da Ana- dolu'ya girerek Karamanlılar'ın elinden Konya'yı aldıktan sonra İlhanlılar'ın Ana- dolu valisi sıfatıyla buradaki Türk bey- lerinin çoğu ona bağlılıklarını bildirmiş- lerdir. Bir de Emîr Hüsameddin Çoban vardır ki **mâlikâne*** usulüyle Kastamo- nu'ya sahip olmuştur. Fakat genellikle kabul edilen görüş, Pasinler'deki köprü- nün Emîr Çoban Noyan tarafından yap- tırıldığı yolundadır. Evliya Çelebi, köprü- nün Çobanoğulları'ndan Çoban Kurdu- man Şah tarafından inşa ettirildiğini yazdıktan sonra başka bir yerde de bâ- nisinin Çobanoğulları'ndan Melik Gazi olduğunu ileri sürer. Sonuç olarak Emîr Çoban'ın Anadolu tarihindeki yeri tam olarak aydınlığa kavuşmadığından köp- rü'nün yapımı ile ilişkisi de söylenti ve efsaneler içinde kaybolmaktadır. Çoban köprüsüne hâkim tepede Çoban Abdal veya Oğuz Gazi'ye ait olduğu söylenen bir de mezar vardır. Evvelce bunun bir kümbet-türbe içinde bulunduğu söylenir. Beygu ise *Erzurum Evkaf Muhase- be Defteri*'nde Zâviye-i Çoban Abdal'ın kaydını bulmuştur. Buna göre Anadolu- nun en eski köprülerinden olan bu ese- rin Asya'dan gelen gazi erenlerle ilgili olduğu düşünülebilir. Herhalde köprü- nün bakımı ile görevli olan bu erenler- den bir velî için türbe yapılmış ve zâviye kurulmuştur. Bu gelenek Osmanlı döne- minde de sürdürülmüş, tehlikeli geçit yerlerinde ve köprü yakınlarında zâviye ve tekkeler yapılmıştır.

Timur'un XV. yüzyıl başında Anadolu- ya akını sırasında kuvvetlerinin bu köp- rüden geçtiği bilinmektedir. Osmanlı dö- neminde Çoban Köprüsü'nün güzel bir minyatürü Matrakçı Nasuh'un İrakeyn Seferi'ne dair olan kitabında bulunmak- tadır. Bu resimde köprü bir dağın hemen dibinde ve beş gözlü olarak gösterilmişt- ir. Evliya Çelebi, 1057 (1647) yılındaki yolculuğu sırasında Pasin'den Hasankale- si'ne giderken Çoban Köprüsü'nü görmüş ve bunu "âl-i Çobaniyân'dan bir me- lik bina ettiği için" böylece adlandırıldı- ğını yazarak, "Aras nehri üzerinde kavs-i kuzaktan nişan verir bir manzara-i ib-